

AtürökkoppányiÓcsaGábor/1902/elbeszéléséből idézünk részleteket,melyek egy feleségével megtörtént eset kapcsán mondott.

"Azt amit én most elmondok,az ugy igaz,mint hogy az ége az Isten van,se nem tüsszök hozzá,se nem vöszök el belüle"-

A hosszadalmas beszélgetés elején elmondta,hogy Urnapján kimentek a "hügybe" répát "eggyezni",hogy az aprójószágnak vigyenek haz répslevelet.Közben a felesége felmászott a cseresznyefára,majd lefeküdt a csőszguhyhóba,ahol ütni-verni kezdte férjét,aki végül is nagynehézen hazatueszkolta.Otthon azonnal elvitte nagyanyjához,aki háromszor megöntötte "ónyával",ami Somogyban /de más tájon is / nagyon elterjedt gyógyító praktika volt.-Maj d így folytatta Gábor bácsi:"..én még abban időben hitetlen voltam... az ónyaöntésnek valami jelentősége vót,mer el tudott jünni vele haza,de mikor a házukho ártek,nem kart begyünni,üt engüm,osztán vacsora után megen elszaladt...de le kellett kötnyi az ágyba a kötéllel...aszonták,hogy ne doktorhoz,ne kórházba vigyem,hanem javóshol...elvittük Kocsolára pénteki napon... de ott kellett maradnink másnapre,mer a javósszony pénteken nem fogadja el... a javós ezt mondta,tudtam,hogy gyünnek,mert vártam ism őket"-Egy kis memóriazavarra figyelmeztette a mellette ülő felesége,hogy kihagyott még egy fontos eseményt,mikor mentek Kocsolása a javóshoz,majd kiegészítve ezt mondta."..mikor möntünk,a könyi hügyeknek fő,hát egy fiatal nő a kocsi után jó;mondok neki,hová mégy?aszonta elmék,itt lakom a hügybe,de ü nem bent be sehova.A tetőn lévő pusztánál megint kérem,hová mész?-Ide a pusztára e.. de nem ment be. Jó megeresztettem a lovakat,ami belefért...mire mi kiértün messzire,má ő ott kint várt megint bennünket;ezt sose vöttem észre,hogy higy s mikor kerüt el minket.Mondom a napamnak,hogy én leszállok,összetiprom ezet a lánt...mikor leértünk a kocsálai te-

metőhöz, ű bement a temetőbe... És mit láttunk ott! Az égen ojan
feszület vót-mit nyáron a nap 7-8 órakor szokott lönni-, ojan magas-
ságban rózsaszinbe volt."-A felesége, Örzse néninek rokonai Kocsolán
laknak, akiknek egy kis gyermekük volt, de mikor a kezébe adták Jani-
kát, szét akarta tépni. Maj innen folytatta az előbb félbehagyott el-
beszélést."... dom, hogy jönnek és azt is tudom, hogy magukat kísérték,
nagyon jól tette a fiatalember, hogy nem bántotta őt, a lányt.. aszon-
gya, éfél után mingyá gyűhetne le, má szombat van, tudok segíteni...
hát, két sor göga vót annak a nőnek, -ugy mondom, ahogy igaz.. irtóztam
tőle.. kiműnetem a lovakho.. ojjan hēre vitette be a feleséget, hogy
ojan sötét vót... egycercsak gyűn az ágyom ki, te Gábor gyere, nincs
az Erzsikével semmibaja se... a javós -közbeszólt Erzei néni-imád-
kozott is, meg vót ott egy Mária kép és a kígyót tiportas mindig azt
nézté a javós... mikor már létretértem egy kicsit, láttam, hogy micsiná,
meg frűvsüggött a viasz... az igéket ű csak magába imádkozta"-Gábor
bácsi folytatta a beszédfonalát:"... idevigyázzon fiatalember! A maga
felesége rontásba vót, de szerencséje, hogy hozzám vót rontva, mert
mingyá tudtam segíteni, de siessenek haza... tudom, hogy az istállóba
háltak maguk... ha bemén az istállóba, csak nyújjon oda a fejszal-
mához; az el fog válni és ott lesz egy koszorú... ahogy hazaértem, be-
mentem az istállóba és viszem ki a koszorút, egy gyűnyűrtű földi tők-
bű vót a koszorú, mintha ki led vóna vasava.. hát, mi vót összeköd-
vel? Annak az idején konytyot szoktak a menyecskéknek csinýáni és meg
vót ködve ojan pertliféle vót és annak a végivű vágtafel, meg három
szál hajával volt megkötve, ebbe vót annak a bokrétának a vége össze-
kődve az én vőlegénybokrétámbul, meg a menyasszonyibul is egy darabka.
Ezt el kül égetni a hónap eső péntekjin... a feleségne bajja nem lesz
többször már, csak kilenced napra ki fog még egyszer rajta ütni/a be-
tegég/... ki s ütött rajta egy kicsit, de utánna hálistennek, nem
lett semmi baj se. No, most, asz mondja, hogy mikor égetik maguk azt
a koszorút-fűtsék el a kemencét-, s oda dobják be-. mert kérdeztem,

hogy mondja meg, hogy ki vót az -, asszonya, azt nem szabad, mer titok,
mint amit a papnak gyónnak....majd az illető oda fog menni, amikor
az a koszorú ég, mer az siakodik/sivalkodik-sistereg/ kérőér/valamit
kölsőben kérni/, de adjanak neki, akár mit kér.-Meg is gyűtt, tüt kért,
meg cérnát...az a koszorú úgy siakodott a kemencébe, hogy! Meg is gyűtt
az illető, s kérte a tüt meg a cérnát... énnékeu aztám monghatja valaki,
hogy nincs boszorkány! mer van/, rajtunk történt meg...azelőtt énnálem
hitetlenebb ember nem vót erre...megbizonyosodtunk, mer az illető há-
romszor is gyűtt kérőért, mit megmondta a javóssasszony....Évek mul-
tával már teljesen megbizonyosodtunk...a szomszédasszony odagyűtt és
asszinta apámmak, Jóska bátyám, adjon nekem 10 forintot...én is oda a-
karom vinni a rontást, de ahhoz pénz kell...Miből rontották meg a
lányt? megának a menyit?...Én vittel el a rontást, illetve én hoztam
el-mondotta az asszony-, azt a koszorút...tudhatják má maguk, ki csin-
náta azt a rontást, a szomszéd, T.Örzse...aki végezte a rontást az,
koppányszántai vót, mer ott vótak búbajos asszonyok, nem emlékezünk rá.
...egyik rokonunk is meg vót rondva, tisztára elszáradt... őt is el-
vitték ehhez a javóshoz, de ő megmondta, hogy ezen nem tud segíjni
/segíteni/, vigye el Polányba, aki meg is gyógyította és tizenhárom
nap múva ment is dógozni, még máig is le volem egyott/-mondotta
Erzsi néni/.-Ezt a titkot mi senkinek se árutuk el, mef lett vóna
nagy zürzevar. A jó Isten megverte azt az illetőt, mert hát nem men-
tem el a fiához férhő"-Fejezte be a feleség az "igaz történetet".

A továbbiakban még számtalan valóban megtörtént-számukra csodás-
nak vélt-esetet mondtak el egy halottlátóról, szellemidézésről,
egy rendkívül kedves képlánjokról, akit áthelyaztek, mert a szel-
lemek segítségét kérte hathatóságához, valamint egyéb állatgyógyi-
tó eljárásokról meséltek. Ezek témájuknál fogva nem tartoznak ide.
A fenti valóban megtörtént esetet azért irtuk le vázlatában is,
mert a néphitnek olyan elemeit is tartalmazza, amelyek témánk
periferikus területét érintik, bár sok csodásnak vélt elem és po-
gány praktikát is tartalmaz. Ugy véljük, egészében így folklór-érték.

Lidérc, hiedelme

Santa Vendelme

történet?

Ez az eset körülbelül hány éve szüretelt? Körülbelül akkor
voltam három, vagy négyéves.

Maga mikor született? 1896-ban.

Hát akkor az 1900-as évek körül, de mit hallunk Maxi nőről?

Hát én azt hallottam, hogy itt a kicserdében, ahol az

éskott egy erdősz. Az én apám eljárt szórakozni ott az
emberrel, vagy mint régen azt mondták, rajtások voltak.

Az én apám odajárt az erdőszethez dolgozni. Ha hát

arrak az erdősznek volt egy fiacské. Később az erdőszeti

irodán volt egy jékképi irnok. Ennek az asszonyrak nagyon tet-

szett az az irnok, annyira szerelmes volt bele, de az irnoknak nem

tetszett. Az irnok képében megjelont neki a lidérc.

Mirek hívják a lidérceket? Ludvérenek, vagy Zéruceknak.

Mit művelt az a Zérus? Akkor, amikor déibe elment oda,

ott volt az asszony, az én apám jelen volt. Is mesélnek

mende-monda, az én apám jelen voltattól hallottam.

Akkor az asszony fogta a sajkát, és elment vizért.

De hát akkor nem látta az én a én, hogy mi volt, hogy

találkoz vele vagy nem? Akkor az nekém így történt ottan,

később az én apám akkor is ott volt, amikor a Zérus föl-

borította az asszonyt. Aztán máskor vacsorázták, belepisált

a tálba. Ezt, hogy a nőlérsől belepisálta a tálba, ezt is

apám a asszival láttam.

3119

-17-

Akkor szintén a tejcsafazekakat felborította.

A lifonért fölborította,

3119

Lidérc

1900 körül történt. Itt a kis erdőben lakott egy erdőse. Az én apám odajárt hozzá, ahogy régen mondták, pajtások voltak. Mer az én apám odajárt az erdőszethő dőgozni. Annak az erdősenek vót egy felesége. Közbe az erdőszeti irodán vót egy jóképű irnok. Ennek az asszonynak nagyon tetszett az az irnok. Annyira szerelmes vót bele - de az irnokkal nem találkozott - az irnok képibe megjelent neki a lidérc. /Miták még lúdvércnek, zérsunak/ Mikor őse elment oda, kucúta az ablakot, az én apám jelen vót. Attú hallottam. Akkor az asszony fogta a sajtárt és elment vízér. De az én apám nem látta, hogy találkozott vele vagy nem. Ez sokáig így vót. Közbe a z én apám, akkoris ott vót, mikor az a zérus fölburotta az asztalt, meg mikor vacsoráltak, belepiszkált a tálba, meg a padlásrú belepisát. Ezt is apám a szemivel látta. Akkor szintén a tejes fazekakat elburátotta. A sifonért fölburította. Ezt mind az én apám látta, én attu hallottam, mikor hazagyütt, hogy mondta. Aztán sokáig nem ment el ettü az asszontu. Hát most azt nem tudták, hogy ez a lidérc adott pénzt neki, és ebbü a pénzbü adott egy rokon lánynak. Mór a kislán vött cukrot. A kislány megette a cákrot. Ezután többet az asszonhó ez a lidérc nem mőnt, a kislánhó hjárt majdnem két évig. A kislán mindig látta, de senki más nem látta. Hgy, hogy őrség is vót. Gyüttek Pestrü is. Meg gyüttek imádkozni papok, de nem tudta senki elimádkozni. Mikor odamentek a csendörök, aztán a kislány mondta, hogy ott van az ágy alatt. A csendörök odatették a szuront, és annyira megfogta az a

ni azt a picit, de meg az se dobta le a Jóskát. Utánna olyan beteg lett. Kiabát be a szülőkenk, s akkor a picit ember étünt. Igen beteg lett az az ember, de azért meggyógyút később.

Régen meg vót egy mérnök, aki hamisan mérte a földeket. Pákozdi embernek mondták a régi őregek. Hamisan mérte a földeket. Annak jobb földet adott, aki adott neki egy akó bort. És halála után a mezőn húzta a láncot. És kérem gyertya alakban ment fő, meg le. Ezt én is láttam, picit lán vótam. Kinn a szentái uton vót.

lidérc ott a szuronyt az ágy alatt, hogy ketten alig tudták el-
huzni. De a kislán ezt mind látta, a többi nem látott semmit.
A pap is ott vót, meg az iskolaigazgató, és mikor mentek haza,
akkor tőköt dobott utánuk, ami akkor még nem is létezett.
Többé még lószarra dobta őket, a papot meg az igazgatót. Akkor
ezek is perzeze fétek, de nem tudták elimádkozni. Akkor Gyékényes-
bű odakerült egy ember az kiment a kert végire, de azt senki sem
tudta megmondani, hogy az ember kicsinyát ott a kert végin. Ami-
kor az embör ezt mögcsinyáta, attu többet nem gyütt oda a lidérc.
A kislány beteg vót akkor, de orvos nem kezete, csak imádkoztak,
mer azt mondták, hogy orvos nem gyógyíthati eztet. Nem vót a fe-
jinek bajja a kislánynak. A kislány férfinék látta azt a lúd-
vércet és lólábúnak.
Az irnok is megtudta, szégyüte, aztán elment onnan.

- - -

Az én édsapám dudás vót, mög erdős vót az erdőn. Egyszer gyütt
haza, mikor vót dudáni, és egy nagy tikászónak a fejit, a kan-
tárját fogta meg, de csak fejit meg a kantárt látta a kapu fölű.
És kiabát édsanyámnak:gyere, nézd milyen lovat fogtam.
Mikor édsanyám kigyütt, apám keze csak így maradt, nem vót sem-
mi a kezébe.

- - -

Egy ember gyütt haza a fonyóbú, a József. Azt meg
megvárta egy picike ember. Dehát nem látta a formáját. Az meg
annyira birkózott a Jóskával, s kérem nem bírta a Jóska ledob-
ni azt a picit, de meg az se dobta le a Jóskát. Utánna olyan
beteg lett. Kiabát be a szülőkenk, s akkor a picí ember étünt.
Igen beteg lett az az ember, de azért meggyógyút később.

- - -

Régen meg vót egy mérnök, aki hamisan mérte a földeket. Pákozdi
embernek mondták a régi öregek. Hamisan mérte a földeket. Annak
jobb földet adott, aki adott neki egy akó bort. És halála után
a mezőn huzta a láncot. És kérem gyertya alakban ment fő, meg
le. Ezt én is láttam, picí lán vótam. Kinn a szentai uton vót.

- - -

1908-ba kertészet vót minálunk, mer hercegség vót. A herceg mindig lehozta a szolgálakat: lovászokat, inasokat. Vót egy jóképű lovász. És ez a kislány a kertészetbe dógozott, tühhen vótak. Ez olyan csacska vót, nálunk vót vásár, húsvéti vásár. S azt mondja a kislán a lovásznak, vögyön nekem valami vásárfiát. Azt mondja, vöszök, csak gyűjjen föl érte. Hát a kislán elment érte. A fiúk meg, akik vele dógoztak, figyelték. Másnap már szerkesztötték ezt a nótát:

Hiedelmmonda:
Boszorkány

- 10 -

Mátés Márton

- 1./ Kimentek a nyires-erdőbe. Zöld ággal minden kulcslukat bődugtak, a zablak szélit, a zajtók szélit kidugaszóták ijen zöld nyirfa - ágakkal, hogy a boszorkán be nē tугyon mönni. Még most is csinyájják. Ott tördesték a kocsmáná a nyirfaágakat.

3101

Hiedelemmonda kiúcsról:

- Kinn a határba vót a kecske. Aztán mikor beronáltak a túske boronával, aztat rátették azt a kü kecskét, a boronára, az nyomta bele a földbe. Aztán ki az egyik végén, ki a másik végén hagyta,

azzerint, hogy hol hagyta abba a boronálást. Egyszeresak gyütt két török, azok elkezdték a kecskét a földből kipucolni, azt a farka alatt vót egy kis picli lyuk neki, bedugtak egy kulcsot kinyitották, hát teli vót aranypénzzel, aztán évítették a törökök.

Hiedelemmonda:

Tüzes ember

2./ Én is láttam - többször is megesett - meg egyszer gyűttem Visnyéről a vótársamtul haza. Visnye és Hedrehely között egy lapály van, hol a földgáz föllobbanik, kék-piros színnel gruber magasságban. És amerre a szél viszi, hajtja, ára mögy, mig el nem ég a földgáz. Ég az, mint a pálinka. Régen ezt nevezték "tüzesembernek" Bene sógorom is meséte -öreg ember- Aszt mongya, hogy len vót etyszer Lipótfára, ot vót ety szeretője, kocsmába egy kicsit elszórakozott. Tizenegy, éfél felé ért ide Lipótfáról ide a Csermájihögybe; ot vót a szölleje, ott hát tudod öccse, megijettem az annya szakramentomat, futottam előtte. Csak úgy csörgött a lánc, úgy húzta-vonta utánam. Nem tutta ám, nem vót ojen világos, mint máma már Te öccse - aszongya - fölüt a kapulámpára. Elkáronkottam magam -aszongya- a zanyád hétszencségit, be nem gyüssz ám. Akkor ement onnand, -aszongya- megijjett.

Mátcs Marton

Hiedelmronda:

Boszorkány

Tüzes ember

Rinyakovácsi:1971.V.4.Mátész Márton 73 é.

/102-107/

7./

Kimentek a nyíres-erdőbe...Zöldággal minden kulcslukot bedugtak. Az ablak szélit,akkor a zajtók szélit kidugaszótták ijen zöld nyírfaágakkal,hogy a boszorkán be ne tudjon menni.??Még most is /csinálják/

8./

Az ur tud róla,én is láttam itt a szőládi réten,többször is meg-
esett.Még egyszer gyöttem Visnyáról a vótársammal haza.Visnye és
Hödrehely között egy lapáj va...Osztán a földgát föllobbanik.
Ojjan?,ugy,mint a kék-piros szinnel embermagasságba,és amerre a
szél viszi,hajtya,arra megy,mig el nem ég a földgáz.Égett,mint
a pálinka!..Régen ezt nevezték "tüzesembernek"....Ben sógorom
is meséte-óreg ember ajis- már többször is.Aszt mondgya,hogy le-
vót egyszer Lipótfára-ott vót egy szeretője-,a kocsmába elszó-
rakozott egy kicsit és tizenegy óra,vagy éjjél felé jött Lipót-
fáról ki ide a Csermáj-i heggybe.Ott vót a szölleje,meg ott hált.
Hát tudod öccse-aszongya- megijjettem a zannya szakrámentomát,fu-
tottam előtte;csak uyg csörgött a láncc,uyg huzta-vonta után am-
?? Nem tutta hát,nem vót ojjan világosult,mint máma...Aszongya-
te öccse-fölült a kapulámpára-aszongya-elkárunkottam magam:a
zanyád hétszencségit,ide be nem gyűszs ám!Akkor eement onnan.

Hicdelemouda ördögökről.

6./

3097

Az ugy történt, hogy karácsony este vót és aszonta neki a zannya, hogy-te fijam-ne menny el-aszonygya-Kadarkutra; nem tudod, hogy karácsony este van?! Két körösztuton is kő kötösztü menni.. Ammeg nem Haagatta. Ha édosanyám körösztut, vagy nem körösztut, én már elmegyek.... Kikor gyütt haza, a gigai högyi körösztutná, ott átak a baráttyaji. Gyura! Öle-vögynek mész-aszongya-mer ezön nem möhecc körösztü. Ej a zanyátokat/-fogta ja kisbaltát-levagdoslak benneteket. Mönt azér csak ü mönt.... Odajátak melléje a zördögindával, s dugdótták a nyeevüket a pizos-sapjások. Akkor ümög végigmönt a zárokba. Mikor haza mönt a zannyáho, akkor ugy esett be.. Édes fijam, mi van veled-aszongya-? Nem tudom édosanyám-aszongya-de engem egész uton-aszongya-a zárokba köllött mennem. A zördögindával mellém álltak, és belelököttek a zárokba. ?? Nem a baráttyai vótak, hanem a zördögök a baráttyai képibe.-- Ugy esett be a zajtón-- Akkor imátkozott, minden... Kilenc este oda möntek hozzá a zablah alá, vitték a talicskát. Gyura, gyere ki-aszongya-fő kő töteni az öllei-vögyi nagy nagy

gödröt. Hát jó van, akkor eemeneték a javósasszonyho; meg a pap mög-szentüte a házat.... Kilenc este minden este oda vitték a talicskát, hogy Gyura gyere főtöteni ja vögyet... ?? Csak ü maga/látta/hát, ge tényleg ü nem is tudott főkeeni, ojan beteg vót.

Ördögökről.

Hiedelem

7./ Az úgy történt, hogy : Karácsony este vót, és aszonta neki a zanya, hogy ³¹⁰¹
te fijam ne menny el -

aszonygya - Kadarkútra, nem tudod, hogy Kará-
csony este van? Két köröszútton is kő köröszű menni... Ah édsanyám
köröszűt, vagy nem köröszűt, én má elmögyök. El is mönt. Mikor gyütt
haza, a gigei högyi köröszűtná ott átak a baráttjaji. Gyura! Ölle-
vögynek mész -aszongya- mer ezön nem mehetsz köröszű. Ej a zanyátokat!
Fokta a kisbaltát, levagdallak benneteket. Mönt azé csak ű mönt. Arra
átak melleje a zördögindávā. Dugóták a nyēvüket a piros sapkások, akkor
ű meg végig ment a zárokba. Mikor haza ment a zanyához, akkor úgy
esött be. Te éds fijam, mi van veled ? Nem tudom édsnyám, de engöm
egész uton - aszongya - a zárokba köllött mönni, a zördögindávā mel-
lém átak és belelöködték a zárokba ... A zördögök vótak a baráttjaji
képibe... Akkor a zanya imátkozott, minden kilenc este oda mentek hoz-
zájuk a zablak alá, vitték a talicskát. Gyura! Gyere ki - aszongya -
fő kő tőtenyi azt az Ölle-vögyi magy gödröt... Akkor eméntek a javós-
asszonho, meg a pap megszentüte a házat. Kilenc este, csak ű maga látta
üket. Nem is tudott főkēni, oan beteg vót.

3152

Kanizsa mellett van egy téglatelep és kisebb falu is volt ottan valamikor régen. Az egyik paraszthácsi elment a szőlőbe gyümölcsoltó boldogasszonykor, hogy megpuccolja a fákat. Felesége nem akarta elengedni, azt mondta, te ember ne menj el, tudod hogy mána nagy ünnep van. Az ember nem fogadott szót, elment. Amikor föl-mászott a fára, annyi hangyál lepté meg, de nagy öreg hangyálok, kenne jobban söpörte le magáról, annál több rakodott rája. Tel-jasen leették róla a huat, csak a csontja maradt meg. Kanizsa mel-lett van is egy kápolna, ott be is van építve ez a csontvázeber

Hiedelem :

Másik történet Kutzsi Boronkai urasággal történt. Edesapám ei sokszor szokta ezt elmesélni, a parádéskocsisok szok-tak találkozni, többmindenről beszélgettek. Az uraság már régen meghalt. Nagyon düglöttek az uraság bivaljai, ezt mondja a pará-déskocsisának: fogjál be, kiviszem a tanyára. Amikor odaértek a tanyára, azt mondja a gulásnak: hány bivalom dügtött meg mána? Méltóságos úr 5 darab. Van itt nálad kisbalfa? Van. Na akkor hozd ide és gyere velem oda, ahol fekszik a düglött bival. És akkor oda mentek, szétdaraboltatta a bivalt, olyan darabokra, amilyenel a kezében elbirta és a kezével fölfelé dobálta és azt mondta: Ne isten, ha elvetted, akkor add meg! Amikor kitöltötte az uraság a bosszuját, akkor fölült a hintóra és azt mondta a kocsisnak, hajts és menjünk haza. A kocsisnak nem volt szabad hátra és oldalra nézni, csak ment egyenesen. Amikor hazaér a kastélhoz és beáll a kocsis, azt érez-te, hogy a hintó meglibben és, hogy leeszálit az uraság. Hátranézett

Népi hiedelem:

Rontás mágija

Ha az illető egy szép tisztá zsenkendővel letörölte a kallás helyét, utca kereszteződésnél eldöbta, és nem nézte meg, hogy hová esett, aki azt felvette azon ujjult ki a kelés, róla meg elmúlt. Akinek a szemöldöke éusan ösezeér az orra fölött, az meg tudta rontani az ujszülötteket, és azok nagyon sirtak és elvitték öntőaszonyhoz. Az

35
3155

Az csinált szenesvizet, megittatták, ráovastak és akkor rendbejött a kis picit.

Aki olyan kiütéses volt annak a fürdővizét tüskére öntötték, valahol a kertbe egy galagonya, vagy kökönytüskét kerestek. Kipántlikázták azt piros szalaggal és azon szoktak önteni, így elmúlt a kiütés.

Őreganyám soha nem engedte kiönteni a lábvizet, csak reggel, de hogy miről volt jó azt nem tudom.

A nagybátyám 21 éves korában halt meg 1919-ben. Egy sirt ástak, őt a jobboldalon ásták be a part alá. A nagyapám 1926-ban halt meg, őt a nyugati part alá tették. A nagymamát 1949-ben. Háromszor bontották fel a sirt. Csaka családból temettek ugyanabba a sirba.

Keresztséget, akik nem vették fel azt a gyepütemetőbe tették. Kiskatulába temették el őket, nem koporsóba. Pap nem kísérte ki, csak a keresztanya, vagy a bába vitte ki a gyepübe. Imakönyvet, pár fillért, zsebkendőt, olvasót adtak nekik, ha a menyország kapujába beér a szegény gyermekeknek tudjanak adni. Ma már nem csinálják azt, de én is megcsináltam. Az apóéommal, édesapámmal és édesanyámmal is megcsináltam, melléje raktam, összetéve a mellére. A pénzt a keze mellé, meg a szemére mig megfásult.

Három collos szeget tettünk a kezébe és a legnagyobb nyárban sem volt ezaga a halottnak. A hasára vasat is szoktunk rakni a halottnak.

Néha az öszekulcsolt kezébe dugták a vast. Nem volt meg a szabaly arra, hogy milyen legyen a vas alakja.

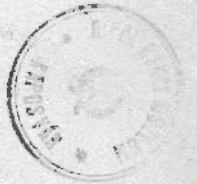
30-40 fillért adtak a halott mellé.

- Hogyan ravatalozzák fel a halottat? -

A koporsónál van egy sima asztal, a feje fölé két gyertyatartót szoktak tenni és éggett éjjel-nappal a fény. Este van a virrasztó. Énekesasszonyok, a rózsafüzérük jönnek ilyenkor. Elmondják a fájdalmas olvasót, ezek az éneknek népi jellegűek, egyházi énekekre. Megvolt az olvasóelmondás, utána félórát énekelnek azt elmennek haza. A halott mellett senki sem virraszt éjjel, bezárják az ajtót. Lábbal viszik ki a halottat, egy helyen láttam, amikor fejfel vitték ki, aztán rászóltak az illetőkre, hát fejtetőn még senki nem ment ki, és a kapuba fordították meg a Szent Mihály lovát. Északnak néz a halott a temetőben.

Az iparosoknál fekete fátyolt tűznek a halott-keresztre, amit a minisztrások visznek. A közönségnek fehér szalvétát, vagy régebben szép szőttest szoktak ráakasztani.

Citera zene: Máté József és Gyugyi József játszik

Máté néni

Főstetics gróf urak gorombaságai:

Nagyon goromba volt a cselédjeivel. Ha télen nem tudott nekik más munkát adni, akkor havat kaszáltatott velük.

Meghalt a gróf, az ördögök elvitték. Az asszony elküldött egy cselédet misét szolgáltatni.

Az ember elindult, féluton találkozott egy lovaskocsival, két úr ült rajt. Kérdezték hogy hova megy. Elmegy Öreg Mária.....
misét szolgáltatni. Megismerné e, ha maga elé állna? Hogyne, ha e-
lejbem állna. Megvágta akkor az egyik lovat és kifordult. Mindgyárt
a gazdája lett. Ez vót az? Ez. Néad meg a gyűrűjét, el is küldjük
haza a feleséginek, hogy erről győződják meg, s ha nem javítja meg
magát, hamarosan ő is odakerül. Azért elvisszük magát Máriacelbe,
hogy irást hozzon a paptul, hogy e vót misét szolgáltatni. Ahol fel-
vették, vissza is hozták. Az ember megmutatta az asszonynak a gyűrűt
és megmondta hol látta és hogy mit üzentek neki. A urak vótak
azaz ördögök, a ló meg a gróf vót.

Hiedelem:

Lúdvérc.

Máj Józsefné. 1902

3152

Két család lakott egy szobában, mindegyiknek picinye vót. aztán mikor ugye vótak a férfiak, vót ugy, hogy kiment velük a feleségük az istállóba alunni.

Aztán édesanyámnak mondják az a másik asszonyok, hogy oda bejár egy Bálint nevű férfi ahó a másik asszonyhó. Édesanyám nem akarta elhinni. Nem aszongya, megájjatok, majd én kilesem ezt. Hajja, hogy egyet zörög az ajtó, kis pilákuló mécesek vótak. Főkel a kisgyerekhó, meggyújtja a méceset. Hát csak ugy zörgött, ugy futott be az ágy alá. Jó van, akárki vagy, míg elü nem gyűsz én a lámpát e nem fujom. Ne gondud aztat, hogy kieresztélek, hogy ittennék valamennyi asszonnya ily csinyász, meg ugy csinyász. Hát elügyütt. Mondta: Fene egye meg magát Vica néném, hát mér köllött ezt csinyáni.

Aszongya: Azér csinyátam eztet, meg akartam győzőnni, hogy ki jár ide be, meg kihó jársz.

Aztán ez a fehérszínű ekerüt onnend laknyi, aztán annyira ezt a férfit belevette a fejébe, hogy valami rossz szellem megjelent annak a képihe és ugye odafoгдаta, mer ugye azt hitte, hogy az az igazi férfi. Aztán aztán minden este megment, de azt nem látta senki. Mé utóbb annyira eljárta azt a fehérszínűt, sikogatott, ágy-nak esett, beteg vót. De azt senki nem látta. Abba hat bele. Azt mondják valamilyen ludvéreféle vót. Az esett hozzá és ugy kiélte, hogy abba belehat.

Igal, 1973

Máté Józsefné, 1905

Együd Arpád.

Tizenegy és éjfél között, éjfél és egy óra között olyan nehéz együtt ide a mellemre. A Ferkó bátyám is hát, az asó Józsi bácsi hogy maj kilesik, hogy mi ez. Óvasót tekertem a kezemre. De minden éjje. Hát nem tom én, hogy ki is öntött meg engem, aszongya nem kő átkoznyi, hanem inkább imádkozzak érte. Hát valahogyan ez a Józsi olyan rossz szellemű vót, ugyan sokat káromkodott az ura. Aztá szeretett vóna visszagyünni, aztá állítólag hogy annak a l... ke lött vóna itt.

Máskor lehetett hallanyi ilyen babonás féléket, mos nem lehet hallanyi ebbe a korszakba.

Vótak pásztorfálák, akik ere, ara aludtak, kina putrikba. Vót egyen egy szeretője, egy menyecske. Az ugye eszokott mennyi oda este hozz. Hát jó van. eccer mondta neki, hogy mos ne várgyá, mer mos nem érek rá. Hát belenyugodott a zember. Hát mégis csak megment, de nem az. Hát aszongya, iszen amondtad, hogy nem gyösz e, hát mégis együtté? Hát mégis möggondútam, együttem. De aztán amind löfeküdtek, azé hozz ért, ugys a lába a lábához, aztán érözte, hogy szörös vót. Akkor kapcsút, hogy hát nem jó csinyát. Akkor egyik lekötötte az ajtót, hogy ne tudjon kimenni. Mer valamilyen rossz szellem lehetett, vagy boszorkány. Akkor aztá azután eváltozott valamilyen állattá. Akkor aztá jó ebaltalapozták, meg bele vágták a vállába a baltát. A neve is benn vót az illetőnek, ugy hogy a jó isten tudja mikor, benn valami iszapba találták meg, e pusztút ugye. De ugy lefosta a putrijuk ajtójukat, hogy sose tudták leizényi róla, lemosni róla.

Hát ajis csak egy rossz szellem lehetett. Hát mé nincsenek mostan? Mer máskor hittek, mos meg nem hisznek és nem is történedék meg semmi.

Vótak hárman menyecskék ott, abba a házba. Aztán az ő szomszédjukba is vót egy fonó. Hát annak a komaasszony is odament este. Aszongya: komaasszony együttem. Megsegélni fonni a fonalát és föl is tesszük pallónak. Vizet hiztak rá, hát így pallózták. Hát huzzák ám éfélkor a vizet, zörög a kút. Valamelyik menyecske kinézett: mit csináltok ti Róza?

Idegyütt a komaasszony fonni az este, megsegíti fonni a fonalamat, aztán fitesszük pallónak. Jaj te Rózi, te csak szaladj most be,

2.

aztán kend be az ajtót fokhagymával körösztöld meg, mer az boszorkány. Beszaladt a menyecske, bekötötte az ajtót. Verte az asszony az ajtót, a komaasszonya. Köszönheted hogy valaki fölvilágosított, mer az éjjel meghatál vóna. Mer az urát meg el akarta szeretni. Ellelte a menyecskét a hideg, aztán hamar meg is halt, úgy megijedt.

Az asszonynak vót egy lánya, aztán meghalt. Szegény öregasszony mindig siratgatta, így mindenszentekkor ajsis lefeküdt, elaludt, a rendes létargiára nem ért oda. Mégegyszer harangoztak, de már a halottakra főkelt és elment a templomba. Itt van a maga lánya is, egy nagy koszót hurcol, a maga könnyeit huza-vonya. Ha magát az észre veszi, széjjel tépi magát. Csak mennyen. Szegény asszony kiment a templomból, elsi-etett haza, de ahogy észre vette a lánya az úton, mire haza ért eldobálta mindenét, a kis ködmönyét, összetépte a kis ruháját.

Köszönetet mondhatasz az élő istenednek hogy értelek el, mert reggel megnézheted itt a kabátodat, épp úgy jártál vóna mint ez. Hogy aki meghal ne siratgassák, mert annak a könnyeit hurcolgattya az a halott. Nem ér a többi sereggel, mer vinni köll a könnyeit. Ez a mese. Meséték az öregok.

Máthé néni szerint a berekben réttak a holtak. Akinek sok büne vót, nem vette be az ég s a föld. Nem tudom én milyen Piusz pápa cselnyát valamit azóta nem rénak ezek a holtka a berekben.

Beszéta anyánl, hogy kinn vót azoknak is az istállójuk, odajártak ezek a menyecskák. Ezeknél is vót három menyecske, kinn láktak ott a zsidó temetőnél. Hát aztán az uruk meg éjjel elhajította a marhákat. Jól tartották éjjel, aztán nappal nem kellett etetni. Oda is mögمنت am a menyecske. Egy ember a menyecskéhő. De kilesték, mert vót szó, hogy ez, meg az azt szerették. Meg mén am a kurafija a menyecske, otthagya ezeket az őrzöket, hogy elmegyek ide meg oda félre. Bement a menyecskéhöz az istállóba, a másik trancport meg lesték. Bement a menyecskétül az illető, hamarosan mén az ura. Hát még nem vót elég, most meg megen gyűesz. Asszongya a menyecske. De az anyád ere, meg ara, elkeritette, megfogta a haját, a kezire fonta és úgy ütötte, hogy az őrző emberek vették ki a keziből.

pallónak. Vizet hízta rá, hát így pallótták. Hát huzzák am éfélkor a vizet, zörög a kút. Valamelyik menyecske kinézett: mit csináltok ti Róza?

Idegyütt a komaasszony fonní az este, megsegíti fonní a fonalamat, aztán fitesszük pallónak. Jaj te Rózi, te csak szaladj most be,

Koszorút kötöttem a Máriának a fejére, ilyen pipitérbü. Aztán fő-
 bujt a pucok a szoknyám alá. Nagyon megijedtem, eszméletlenü vó-
 tam. Ugyhogy a Kollárk doktort elhiták, föllebbentette a párnát,
 Aszongya, ennek két nap az élete. Kátoztam, meg néztem mindig egy
 helre, mind aki nem normális. Öregapámék meg hittek ennek az ön-
 tőassezonnak. Mondták apámnak, hogy te Gyuri menj el Polányba, ön-
 tesd meg ezt a kislánt. Nem-e megijedt ez valamitü. Hát ément apám
 a szomszédba kért viaszt. Odaért apám mindjárt az öregasszon ne-
 kiállt megöntení. Tányérba vizet tett, meg főforralta a viaszt, be-
 leöntötte. Aszongya, mast gyűjjön ide fiatalember megösmeri-e a

lányát? Aszongya apám, -mer ilyen magas homlokam vót-, tisztán meg lehetett látni, hogy milyen vótam. Erre a viaszra nem imádkozott. Ezt nézze eldobjuk, mer ezt nem tudom kivenni, hogy mi, de a fődbü gyütt ki, akármí, de ettü ijedt meg a kislán. Akkor ément apám a bótba, a bótosného. Hát képzühetik, hozott viaszt, megöntött. Aszongya meggyógyul a kislán, nem hal meg, de gyüjjön ide, nézze meg ennek se szöme, ujjan fekete alak vót a viaszon. Ennek se lába nem látszik. Ettü ijedt mög a kislán. Hát aztán itt-hun meg nyóc óra lehetett, itt vótak az öregszüleim, hogyhát majd meghalok. Aszontam, én fő, főkelek. Fő köllött ötöztetni. Hát öregpapám elkezdett sirnya. Látod Nanim, látod, -mer anyám Naca vót-ugye jó, hogy elmönt, elhiszed-e, hogy mast önti az az asszon azt a kislánt. Hazagyütt apám, hozott abbu a viaszbu meg vizbü. Aztán meggyógyutam. Éngem akkor megfüstütek, megmozdattak avval amit apám onnand hozott. Egy kicsit ittam is belüle. Aszongya az azér jómer a láz elmúlik attól a vitztől. Meggyógyutam.

Hát nem tudom mit tudott hozzá valamit, az biztos, hogy nagy öntőasszon vót az a polányi asszony. Összehozta a lányt meg a legényt is, ughogy el köllött venni a lányt a legénnek. Apám mondta neki, hogy öreg néni van ebbe valami, hogyhát.... De van ám, aszongya, édosfiam. Ezt babonának nézik, de imádsággal történik. Mer nézze az egész világ, az egész mező ez virágbu áll ki. Ez ám a Szüz Mária kertje, a természet az mind a Szüz Mária által van. A kis méhek összehordják a virágaru a viaszt, mézet és aszongya, nézze az Isten fübe-fába adta az orvosságot. Ez nem babona, van babona is, aszongya, máskor babonáztak.

Az adagközlővel történt: Öntes - Hiedelem.

Koszorút kötöttem a Mária fejére pipitérhü, aztán fűbűjt a pucok a ezeknyám alá. Nagyon megijedtem, személtlenül voltam. A doktor is azt mondta, hogy ennek két nap az élete, mer kátoztam, mint aki nem normális.

Hát aztán az Üregapámék hitték az Üntőasszonyoknak. Az Üregapám vője volt neki. Asszonya, Gyuri, mőnj el, Ünteső meg azt a lányt, talán megijedt valamitő. Odamegy apám az Üregasszonyhó, s az neki-át egy tányérba Üntőtt vizet. Utána meg forró viaszt. Mutatta az apámmnak. Az látja ám, hogy tisztán meg lehetett látni az arcomat. Akkor azt mondja: nézze erre én nem imátkozom, eldobom; nem tudom mi, de a földhő gyűtt ki valami, attu ijedett meg a kislány. Hát akkor elment apám a kőtoshó viaszér. Megöntött az Üntőasszony, ez mondta, hogy kislány nem hal meg. Fekete alak vőtt a viaszon, se eze me, se lába nem látszott. Ettő ijedt meg a kislány. Aztán itthon meg, nyőc óra lehetett. Itt vőtek az Üreg ezőlleim. Azt mondtam, én főkelek. Fő köllőtt Üntőtetnyl. Hát Üregapám meg űkozodott sínyya: Látod Nani, látod, ugye mondtam, hogy az Üregasszony meggyógyítja a kislányt.

Hozott apám viaszt és ezenees vizet. Megmosdatott a vízzel, egy kicsit ittam is belőle, láz ellen, a szivnek is hasznát.

A viasszal körül fűtülték az ágyamat.

Az a polányi Üntőasszony igen sokat tudott, azt is mondta, hogy ezt babonának tartják, pedig ez imából van. A természet fele van virággal, ez a szűz Mária virágos kertje. Az Isten fűhe, fába adta az orvosságot.

Szenes
víz.

Hicdelem

Szoktam én is csinyáni szenes vizet. Ide gyűtt a Juliska, aztán aszongya, Tera olyan betegek ezek a kislányok, annyira gyönyörködtünk, csinálj nekik ekis vizet. Csináhatok, öreganyám is csinát neköm, hát én is csinyálok másnak. Aztán töttem egy tányérba vizet, köröszöt vetöttem rá, imádkoztam miatyánkot, hiszek egyet, akkor följánlottam én is az Ur Jézus öt mélséges, meggyógyult sebeire. Hát aztán beletettem a parazsat, minden parázsra köröszöt vetöttem, imádkoztam.

Szemlätta, szivverte,

Jézus Mária könyörögj érette,

Ha ember által,
Akkor szálljon a kalapja alá,

Akkor megen beletettem, megen köröszötöt vetöttem:

Szemlätta, szivverte,
Jézus Mária könyörögj érötte,
Ha asszony által betegek,
Akkor szálljon a keszkenője alá.

Akkor megen beletettem, megen:

Szemlätta, szivverte,
Jézus Mária könyörögj érette,
Ha lány által,
Akkor szálljon a pánlikájára.

Köröszötöt vetöttem rá, fölajánlottam ami a nevük, annak a szentnek. A neveletlen ujjukkal szépön végighuzzák, szinte azok is mondják. Akkor szömverésbe vótak. Ha fönmaradt/akkor nem/ a szén, akkor nem az vót a baj. Akkor nem szömverés vót. Az imát háromszor is megismétüték. A szenes vízzel megköröszötüték a kis homlokát a picinek a neveletlen ujjával, a gyürüs ujjra mondták. A vizet leburították az ágya alá, ahun aludt. Kérdeztem utána a Juliskát, hogy na mi van a picinyekkel. A, asszonya má játszanak. Meggyógyultak.

Az én anyám testvérgyének igen szép lovai szoktak lenni, csikai. Aztán kimentek ide az igali vásárba. Tudja, ugy futottak utána a népek, mindig szép szerszám vót, uj szerszám... De tudja mi lött, mind a kettő fődhó verte magát a vásárba. Aszonták megdöglenek. Hát, aszonták a Sziliné tud szenes vizet csináni, menjenek be a Szilinéhó. Ott lakott a vásártérné. Csinyát nekik vizet, here gyüttek a csikók. Ugyanigy csináták, ahogyan én. Szemverésbe vótak.

- - -

Garabonciás
Hiedelem

1./

—Hát ugye, beszéltek a garabanciást, hogy van garabanciás, aki vihar idején gyűn meg. Az öreg járta a falut, kapott aludtejet, azt mondta, hogy Nikla községnek nem tudok ártani. Mer Nikla községben van egy kis kutya, ha az elugatja magát, akkor nekem már nincs hatalmam. Mert különben az a garabanciás nem öregember volt hanem egy sárkánkigyó. Az a kis kutya úgy volt, minő a mi kisharangunk, azt a földben találták, szép hangja volt, s azt mondta ha az a kis harang megszólal, akkor már neki nincs hatalma, szétválnak a fölkhők, s elkerüli a határt minden veszély. És ezt tényleg kifigyelte a nép, ha az a kis harang megszólal, akármilyen nagy fölkhő van, úgy oszlik szét, mintha úgy parancsolnák. Most is. Meg köll figyelni.

Ez az öreg mesélte, hogy itten van egy rokona, akit el köll vinni a határba és hun volt az a rokonya, mint Szőke-pusztán, még most is ott laknak a Kovácsék, azok háta mögött volt egy mély tó, nagyon mély tó volt, s abba volt egy éktelen nagy kigyó, amit mindig láttak. Azt mondta, hogy őneki az a testvérgye. Azt elviszi. Amikor elvitte, eltűnt onnan a nagy kigyó, elvitte a garabanciás, látták sokan, hogy olyan nagy oszladó felhő között uszott a farka a kigyónak. A nagy kigyónak. Akkor eltűnt abból a tóból a kigyó. Addig mindig látták. Ez a garabanciás tulajdonképpen egy kigyó. Csak ember képibe is megjelent.

Landiba lekott egy család. Ide származtak háború előtt, az a család az egy idősebb család, lánya, meg a vője. Annak volt két kisgyerek, egy fiú meg egy lány. Mind a kettő meg is halt. A kisfiú betegségbe, a kislány meg az öreganyjátú mindig kérte a tejet. Adjá mamám tejet a bögrébe! Ezt minden nap mekérte. Elvitte ki, de sose tudták hogy hova vitte, csak elvitte ki. Utóbb már megsokalták, hogy hova viszi ez a tejet. De ez ment sokáig. Egyszer aztán meglesték, hogy hoveviszi a kislány a tejet. Hát a favágitóhoz vitte a tejet, az ott volt a ház előtt. Onnan gyűtt elő egy nagy éktelen kigyó. Az volt neki a bazsla." A bazsalannak adjatok tejet!" Oda vitte azt a kis bögrét, a tejet kiitta belüle, akkor szépen eltűnt. Na aztán a fehérnépek ezt meglátták, meggyűttek a férfiak, este a cselédek, mondták nekik, hogy mit láttak. A kislány hová hordja a tejet.

Akkor összebeszéltek az emberek, hogy meglesik és ezt agyonveri. Másnap, estefelé mikor gyűttek haza az emberek, kicslatták a kislánnyal megen a kigyót. Elkészültek az ütleggel, a kigyót úgy megverték, hogy ketté szakadt. Akkor nem temették el, ott hagyták, mert este volt, majd reggel eltemetik. Reggel mikor föl kel a férfi család, hajnalban hogy mennek etetni, betekintenek az ablakba, hát a kigyónak a hátulsó része benn volt az ablakba. Mindjárt tudták, hogy ez rossz jelenség. Hramadnapra a kislány meghalt semmi betegség nélkül. Itt a család tudja bizonyítani. Itt laknak. Még mikor mi is épültük ezt a házat, folytattuk azt a szokást, hogy mikor ide akartunk gyünni lakni, előtte éjszakára bezártunk egy macskát. Mer azt tartották a régi öregek, hogy ha ember megy bele először alunnyi, akkor ember pusztul el. Azér küllött egy éjszakára egy macskát betenni, hogy a jószág pusztuljon a háztól, ne az ember.

2-1

Erdő, erdő, feket,
Bakony erdő gyászba van,
Rózsa Sándor fogva van,
Rózsa Sándor fogva van.

Még csütörtökön délbe,
Még csütörtökön délbe
Vigan ment a pincébe,
Vigan ment a pincébe.

Utánna ment az anyja,
Utánna ment az anyja,
Sándor fiam jer haza,
Sándor fiam jer haza.

Édesanyám nem megyek,
Édesanyám nem megyek.
A csárdába bemyegek.
A csárdába bemyegek.

Vérben fogok fürödni,
Vérben fogok fürödni,

~~4.~~ Ráolvasás: Hiedelem

Nagyon kevés orvos volt erre felé, voltak ilyen öregasszonyok, ezek aztán ráolvastak a betegre, aztán ők gyógyítottak.

Ha megbetegedett egy kisgyerek, akkor elmentek ehhez az öregasszonyhoz. Volt egy Kóczyán nevű asszony, az elkezdett imádkozni, egy lábosban főzött viaszt, az fölolvadt, aztán a hideg vízbe beleburították a forró viaszt, s az mindenféle ábrát mutatott, s az öregasszony el tudta mondani, hogy az kutyától ijedt meg, az meg macskától ijedt meg, mindenféle ábrát megtudott mondani. Ezt bétacer megismételte, akkor 9 nap után újból megcsinálta.

Akkor nem szabad volt beszélni, amíg a viasz fölforrt, addig az imádkozott.

"...ekkor lett Bizén pásztor. Így husvét napján együtt hozzánk a bírósági, negyszombaton, mondányi, hogy Gyuri bácsi! hónap csak a falu végéig hajtsa ki a dísznókat, ott megfordul és visszaeressze a jószágokat. Mindenki várja a kisasztóba a jószágot. És úgy gyűjbn, hogy akasszon a nyakába abroszt, koserat, hogy beszéljedje a kalácsot, meg ki mit ad. ...kapott pálinkát, bort, mindent, sunkát, ki mit tudott. Mikor odaért má a falu fősz felébe, hozzánk, ott má tele vót az abrosz...ott kitette, s ment tovább. Minden évben megvót ez Bizén husvét napján, mig ott vóg.

"Karácson-szenteste akkor durrogatott ostorral. Kolompányi szoktak, meg kürtünyi is szoktak éfélig. Azé csinyáták, hogy a kis Jézus születésének a jeladására. Gyerekek is szoktak segittényi nekije. Legtöbbet az én usza durrogatott, mert nagyon tudott durrogatnyi, meg vót két fiam, azok meg csöngettek, kolompáltak. Ijjenkor nem ajándékoztak."

"Lucakor is, meg Szent György napján is beletűzdelták az ólak ajtajába az ágakat, hogy a boszorkányok meg ne nyomják az állatokat, hogy ne tudjon nekik ártanyi. És aházakba, az ajtóba is belebűködték Szent Györgykor a zöldágakat. -A szobáknak a négy sarkát, kafeasztba szokták megcsapkonnyi avval az ágakkal, hogy a rossz szellem ne tudjon ártanyi a családnak".

"Még én is lán vótam, s elmentünk az éféli misére. Mikor meggyűttünk az éféli misérü, akkor elszaladtunk a dísznó-ólakho, s megrugóttuk a dísznó-ól ajtaját. Assonták, hogy ahányat röffenik ez dísznó, annyi évre megyünk férhez...Amikor megjűttünk, odamentünk a marhaválúhoz és megmozsdóztunk, de nem törűköztünk meg, úgy mentünk be lefekünnyi. És a fejünk alá férfi elsőndrágot szoktunk tenni. Assonták, hogy akkor ámunkba, aki megtörű bennünket, ojjan nevü vagy el lesz az urunk.

"...assonték, hogy mennyünk el, ahol szokták a dísznót pörkűnyi, aztán azt verjük meg, kerűjjük meg háromszor és gyűjjük vissza a kapuba. Akit majd a ház sarkáná meglátunk, vár bennünket, az fehér szekendővel meglegyint bannünket, hogy: Jaj de meleged van, megtürüllek, ez lesz a férj."

"Mikor karácson napján meggyűttünk a misérü, akkor meg el köllött vinnyi egy almát a misére a tozeneggyes misére, a hajnali miséfe; s mikor meggyűttünk a misérü, ki köllött anyi az utca közepére, és az almát ott megennyi, -a déli mise után, a tizeneggyes után-, mer 3 misére köllöt elmennyi és elvinni az almát. Amikor ettük az almát, amijjen nevü férfi akkor ott megy, ojjan nevü urunk lesz.

Hát, ezt én is megcsinyátam; és igaz is lett... Gyuri bácsinak hitták ezt a bácsit, aki erre gyűtt, még meg is szállított: Mariska micsinyász? Hát, Gyuri bácsi, eszem ezt az elmáti! - Ojjan nevű uram lett, - György.

- - -

"... amikor megszület a kisgyerek, akkor piros elmával megreszelik, lesimitják az arcukat, akkor egész életükben ojjan pirosak, egészségesek lesznek a kicsik, megmarad ojjan szép pirosnak az arc nekik, míg csak él."

- -

¶ Szent György napján elmentünk hajnalba a harmatba megmozdózni. A harmatba megmozdóztunk, de nem törüköztünk meg, azért hogy ojjan gyöngye legyen mindig az arcunk, mint a harmat, amilyen gyöngye. De ez mindig napfölkölte előtt kellett megcsinyálni Szt. György napján."

- -

"... Kotyuláskor, amikor elvégezték a köszöntőt, akkor a háziasszony megszórta kukoricával űkét. A fát meg kivitték, és bedugták a tikólbába, piszkáták vele a tikokat és monták nekik, hogy: Tojjetek, kotyujjetek, tojjetek kotyujjetek, tojjetek, kotyujjetek! Azér, hogy jó kotlócsuk legyenés sokat tojjenek mindig... He vőtojjan lány, aki nem ment még férhez, azt odahitták, gyere angyalom segíts megemelni ezt a fát odább dobni, mer nem tudom magam. Mikor odább dobták, akkor űkeztek nevetni, hogyhát tudod-e, miért van ez? Azé, mer nem mentél még férhez! Ezt Lucakor is megcsinyáták, meg farsangkor is."

"Farsangkor fő szoktunk ötbözni és elmentünk masskázni. Enrajtam férfi ruha volt, a férfitársam am meg női ruhába vót; sokan jártunk. Itt a szomszéd legény, av vót a nő, kosár a karján, én meg a férfi. Mindenhun keptunk zairbesűtt perecet. Vittünk magunkkal botot is, arra szoktuk ráhúzni a perecet. űmókáztunk, űbeszéggettünk. Vót én mindenféle fajta maszkás, alakoskodó álarcba, pappirbú, harisnyábú. Mikor Ujfaluba lektünk, a mindenés-gyere vót a lányom. Egy másik menyecske meg a feleségem. Mondom nekik, gyere, menjünk el az intézőhöz, bemutkozunk, hogy ott maradunk, hogy fogadjon föl bennünket hathónapos munkára. Hát, éppen ott vót a Huber mester is - a kőmive-, beköszönünk, jó esét kívánok, osz mondom neki, kedves intéző úr, szeretnénk beiratkozni hathónapos hónaposnak, ha lenne szives fővennyi bennünket. - Kedves barátomés édes asszonyom- asszonya -, nem tehetem, mer megtellett a létszám. Ránézek, megtellett a létszám? s más nyelven mondtam. Aszt mongya, igen! - Nagyon szépen megkérem magát, most ke-
hűtünk össze a feleségemmel, ő űhagyta az urát, én űhagytam a feleségem. űszeátunk, itt ez a nagylányunk, szeretnénk itt hat hónapot letőtenyi. Fogaggyob meg minket! - Észre vette a kőmives, hogy én csak egyre a tüköshöz fordulok. Asszonya, intéző úr, tudja, hogy mi van máma? Mi, asszonya?"

Máma hushagyó kedd van, ezek maszák, nem veszi észre?! Kihívja a feleségit az intéző, mongya nekije, gyere ki angyalom nézd meg, itt maszák vannak. -A "feleségem", meg a másikat is fölismerték, de engem nem, úgy ki tudtam magamat maszkirozni. Mikor kivettem a kalapot a fejemről, akkor ismert meg. -Akkor mondja, hát, Sebestyén, rögtön megyek megmondani a férjének, még ijjet nem láttam sehun se. Elmentünk minden családba. Egyik házba bementünk, ahol egy öreg bácsi van. Őlel, csokol; te kedves fiam, mikor gyüttél el onnan hazurú, mellik vonattal gyüttél? -Mondják nekije, apám, hisze ez nem a vője. Tudja, máma hushagyó kedd van. Aszongya, de ne ,mer ez az én vőm. -Hasonlítotam rá. Akkor még ijjen csipkehusu vőtam. Mikor kivettem a kalapot a fejemről, mondom neki, papa, nézzen jól meg, nem a vője vagyok, bocsásson meg, egy kicsit együttünk vigadozni. Belenyugodott a mentünk tovább mindenhová. Mikor végigjártuk a puszta, elmentünk a bálba, kampósbót vót, el kezdtünk táncolni, ütöttem a mestergerendát, oszt elkezdtem danolni, hogy: Már énnékem menni köll, menni köll/Ujjelutul válni köll, válni köll/Ojjen vígan megyek ki belőle Nincs szeretóm, kit segíljek benne. -//énekelve adta elő// -Mondják az uszának, Gyurílez a Mariska! -a hangorru fölismertek. Aszongya, eh, dehogya is ,csak a hangja hasonlítja, -mert ő tudta, mer otthon öröztünk fő. Kivették a kalapot a fejemről... Megyünk heze a bálból, hogy fölöltöztünk, s ott a fősző konyhán lakaták a Juhászék. Ott meg vertük az ajtót, ütöttük, Naca néni, gyűjjen ki! Kérők vannak itt. -Kigyün, az anyátok... káronkodott egyet. Annak meg azt danótuk, hogy: Essőbe, nyárba, télen nyáron, Legszebb lán a Mária a Toponáron... Szidott bennünket, főkaptuk az öllünkbe, forgettuk őt... Kürtőpusztán meg fölöltöztam a csendőr-ruhába, osztán elmentünk az ispánákho, -mer Emerencia vót a lányuk, hogy majd megkérem... Fogadtak bennünket, és éen megkértem, hogy adják oda a lányukat nekem feleségül... Volt ott egy tanulógyerek, Somogyzantimrérrül, az csak nagyon nézett engem, osztán mondja az ispán úrnak, ispán úrlez nem az igazi, nem az igazi. Aszongya, ajsis ijjen szőke, pörgebajou. -De én nem vettem ki a tollas-kalapot a fejemről, de mikor csak mondogatták, hogy nem az lehet, akkor végre kivettem a tollas-kalapot a fejemről, s úgy ismertek meg... mer vót a lánykának udvarlója, vőlegénye... A széző házba egy kis menyecske nék vót tesvérje, az csendőr volt, s attul kértem el a ruháját..."

"...Legtöbbit csak éjjel jártak el a lányokhoz a legények, A fiatal-ember elment ahhoz a lányhoz, akinek udvarolgatott a szomszéd faluba. Mikor már együn hazá, melleje szegődött egy ojjan lány éppen, mint akihez járt. Akár mit kérdezett, nem beszélt nekije. Mer a fiatalember észrevett, hogy annak lólába van, s elkisérte egész házáig a ludvérc. Mikor a fiatalember be akart fordulni a házhoz, akkor mondta neki: Köszönheted az élő Istenednek, hogy nem szótá hoztam, mert maj akkor megtáncultattalak vóna, ellátam vóna a bajjodat..... Egy másik meg, beszélt, amit az kérdezt, beszélt hozzája, mer azt hitte, hogy s leány megy mellette. Osztán, mikor hazáérték, be akart menni, az meg fölkapta, fölívágtá magasra; lesett úgy hogy nagyon .aszébrte, túzta magát."

- - -

"A garabanciás meg a felhőkbe ment, lóháton, szürke lóháton, ment a felhőkbe; akkor monták, hogy a garabanciás. Ő nem akarta magát mutatni senki előtt, de mégis vót ojjan hejen, ahol meglátták, és le is kőllött neki szállni. Mert a felhőbe bujt, hogy ne lássák, hogy ő hova megy. Varászmódon tudott főmennyi oda is..."

- - -

"...vót boszorkány, aki megrontotta a tehenet, és a tehénnek nagy tőgye lett, de nem engedte magáig megfejni. Rugitt, mint a veszedelem. És amennyit tudtak tőle huzni, az mind vérezs vót. Hát, az asszon panaszkodik a másik szomszédasszonnak.. Kivitte a véres tejet a malacoknak, s odamegy egy másik asszon, és látta, hogy sir ez a neni. Jaj, nem tudom, mi van evvel a tehénnel, véresett ad, nem is engedi magát fejni. Ah, angyalom-asszongya a másik-, tudja-e, hogy miér? Mer a boszorkán megrontotta! - Tudja, micsinnyájjon, asszongya: sőp-rüvő háromszor keritse végig a tehenet, és azt a tejet, amit oda-öntött a malacok elé, azt vegye ki, és azt vigye ojjan hejre, ahun a legnagyobb határszart találja. Aztat arra öntse rája. Hax utána is még véres a teje a tehénnek, akkor meg vigye be, és háromszor szürje kőrösztü a kűszöbön, az ajtókűszöbön. A tej legyen bellürü, ő meg legyen a kűszöbön kivürü. Mikor először átszürte, öntse vissza a fejökébe, aztán még kétszer, hogy háromszor tegye, és megjbn a maga tehenének a teje... Hogy a szomszédasszon vót-e boszorkán, azt nem tudták meg soha se, de azért mondogatták, hogy az egy boszorkányos asszon, mer az mindenhez értett. És visszagyütt a tehénnek a teje."

- - -

"Szent György napján köllött megcsepkonnyi a marhákat is, a disznókat is, a baronfiakat is, ijjen nyírfaággal, hogy semmi rossz ne férhessen hozzájuk".

— — —
"Az én fiam udvarult egy láánnak, és közbe a lánytu al akart marannyi. Asztán, nem tudott. Elmenetek az öntőasszonyhoz; fiam nagy beteg is lett. Így lesz, úgy lesz, meghal a fiam! Elment az édesaptya/Komáromba/Komárveresbe/me/ az öntőasszonyhoz, ott megöntötte, de már akkor annyira vót az én fiam!.. Ahogyan a vikszot beleöntötte vízbe, a palacsintasütőbe, az úgy zurogott mindenfelé, minden égett, de nem égett meg semmi se tőle. Akkor azt mondta az öntőasszony, bácsikám, én ezen a fiatalemberen már segényi nem tudok. Van nekem egy, aki majd tud rajta segítenyi, menjen el ahhoz.... elment ahhol az én uram, s annak elmondta, hogy miként vana fiam. Az megöntötte és asszonta, hogy édes angyalom, hágasson meg engem, ne legyen ellensége ~~fiának~~^{fiának}, ne vegye el azt a leánt a magá fia, skinek udvarut, mer akkor meghal a fia. De ha el engedí vennyi, meggyógyul a fia. M^t nem vótunk azon, hogy ne vegye el, ha idáig köllött, köjjön ezután is. Mi szé vittük el a fiunkat, mer nagyon beteg lett, és az az asszony adott nekünk ojjan vizet, vagy micsodát, amit ott használt, amint öntötte meg a fiámat. Kilencszer öntötte meg egymásután. Még akkor is pattogott a viassk mindenfelé.. Ja, tévedtem, mer először a tapsonyi asszonyhoz mentünk a gyerekekkel, és az mondta nekije, édes barátom, mozt vót itt a leáánnak az édesaptya, nem tudok én magán s^gítenyi, mert annak megcsinyátam azt, hogy a fiuk ne maradhasson el a lánytul. Hanem menjel el maga a komárvárosi nagyon jó öntőasszonyhoz, majd az segél rajt... ez javasolta, hogy ne maradjon el a lánytól. Má hétszer öntötte meg ez a másik asszony, de csak pattogott a viassk, és asszonta az asszony, hogy nem tudok segítenyi rajta. De a férjem csak könyörgött neki, hogy próbálja meg tovább, és meg is öntött kilencszer, s akkor már kezdett vékonyodni a kipattogás, az égés. És skor az adott ott vizet. Asszonta a páromnak, hogy mihánc hazagyün, tegyük azt a vizet az ágya alá, és ott legyen legalább jó másfél órát, azután meg köllött belőle innya is, meg megmzsdanyi is. Naplenyugta után öntse el napnyugatnak azt a vizet, és ez segített a fiamon, másképp megh^t vóna.. Össze is kölltek a lányvel."

"Ez itt történt Mesztegyén, kinn a hegybe. Jóna vót a neve, pásztoreMBER vót. Ugy nevezeték, csugúták a többiek, hogy "Ördögember", mert ijjen Ördögös vót, mindenhő értett. Egyszer ément kérőbe ehhez a Pamuki Margithoz, és nem ment ahhoz a fiatalemberhő, akivel ment ő kérőbe. Aszonte nekije, ezt megkeserülöd, hogy nem menté el hozzá. Hát, még egy hét se tellett bele, szegény, megnyomorodott, úgy hogy még máj napig is nyomorult... Kőbe émenet-Mónár Margitnak hitták azt a leánt-, ahhol is vitt egy fiatalembert kérőbe, ez az Ördögember. Alacson, kis fiatalembert vitt, s a lány nem skart elmenni hozzá... Itt szólta el magát, amikor aszonte neki: ha nem mégy el hozzá, azon a médon jársz, mint a Pamuki Margit! - Aszonta a lán, hogy ő nem bánja, de akkor se mégy el hozzá... akkor sirtak-rittak idehaza, az anyja is, a tesférje is könyörögtek neki, hogy menjen csak el ahhoz a fiatalemberhő, hogy nem úgy járj, mint a Pamuki Margit, hogy Ördökké hibás meraggyá. Osztán elment ahhoz a fiatalemberhő, így nem történt semmi bajja, Ez szót fogadott az Ördögembernek, meghát könyörögött neki a tesférje is, meg az anyja is, hogy csak menjen el hozzá... Ez az Ördögember az én uamon is túl skart fogyni, mkkor idegyűttünk, mer a második évbe az én uram lett a csordás, de az Ördögember is kart, de annak nem adták neki, mer tudták, hogy mijjen, soknak szerencsétleséget csinált. Ártanyi is tudott az állatoknak is. Aztán, hogy az én uram lett a csordás, itt is skarta a rontást; kétszer megfuttatta a marhákat. Az uram kihajtott a legelőre, s a marhák megfordútek, összedőftek, futóra hazáig! De harmdszor má nem tudta, mer akkor már az én uram is hozzáfogott a tudalmáho... én csak annyit tudok, hogy az uram az édesaptyátú tanúta, hogy: a bottyát letette, rátette a kalaptyát, s ha legeltek az állatok, megcszejjel-szenába, hogy még a szélit se látta, de az mind egy csomóra gyűtt... Ezt az uram az aptyátul tanulta, mer az is pásztor volt és a pásztoremberek sokmindent tudtek"-

"...hogy aki fogvel születik, hogy megvannak a fogai, má két sor foga megvan, a harmadik sore is bellürü má gyün, hogy azok a garabanciások. Azt éviszi a garabanciás-Ördög, elrebolja és akkor ojjanokból vannak a garabanciások... éviszik az a babát, és azt nevelik fő garabanciásnak."

Mesztegyő, Sebestyén Györgyné, Henger Margit, 1912,

Karácsonyi hiedelmek

Karácsony szentestéjén Csökölben régen szokásban volt az uritők sütés és fogyasztása. Aki ebből eszik, annak nem lesz a következő évben has-
csikarása és nem nyomja meg a lidérc.

A karácsonyi-asztal alá azért kellett szénát tenni, mert Jézus is szé-
nán feküdt a jászolban, s ha ebből adtak a jószágnak, egész évben jól táp-
lált lesz és nem éri rontás. A karácsonyi fenyőből is vittek az istállóba,
mert az gyógyító hatással volt az állatokra.

Aki karácsony estéjén élő bogarat tudott fogni és azt betette egy do-
bozba vagy a bukszájába, annak egész éven át sok pénze lesz.

Ha az utcán reverendás pappal találkoztak, az szerencsétlenséget hozott.

Ha nagy béka megy a szobába, ott állandó veszekedés lesz.

Ha dúcs hajú lány fésülködés közben megdicsérték, annak el fog menni a haja.

Lucakor

Lucakor nem szabad verenni, mert a tikok fenekét bevarrják s nem lesz jó
tojó tyúk abban az évben.

A tavaszi tyúkültetéskor nem volt szabad gubitát vinni az udvarra, mert
akkor a tojások hamar elzárulnak, s nem lesz csirke.

Egyéb.

Újévkor nem volt szabad pénzt kiedni a háztól, mert abban az évben
rengeteg kiadása lesz a családnak.

Munkatiltó nap volt a péntek.

Ilyenkor nem volt szabad kenyeret sütni, mert villám csap a házba.

Ugyancsak villámcsap a házba, ha pénteken mosnak és kitergetnek.

Aki az utcán, udvaron borsóra lépett, annak keléses lesz a teste, vagy meg-
rontásba eszik, hiszen azért szórta le valaki.

Akinek ég az arca, azt pletykálják, ócsárolják a szomszédok.

A sok tüszentés bosszúságot jelent.

A kismalacot nem ajánlatos megcsodálni idegennek, mert megrontja szemével,
s ilyenkor le kell köpni a malacot, hogy meg ne betegedjen, de szőktak
szepesvizet is csinálni ellene.

Pietel lány ne gyen olyan gyümölcsöt, ami össze van nőve, mert akkor
ikrei születnek.

Gyümölcsöt nem volt szabad késsel vágni, enni, mert akkor elszáradt a fája.

Ha tavasszal sok a gerebogar, akkor jó kukoricatermés lesz.

Ha valaki döglött macskát talált az udvarán, az veszélyt jelentett a
jószágállományra.

Ha éjjel a bútorok pattognak, akkor hamarosan meghal valaki a családban.

Ha főzés közbe kilyukat a fazék, szerencsétlenséget hozza háziasszonyra.

Ha eltörik a kirkagyűrű, az hamar el fog válni.

Ha valaki álmában halottal virgolódik, akkor másnap esőre lehet számítani.

A dörgés, villámlás esetén a fejszét ki kell dobni az udvarra.

Aki a kenyert a sárba dobja, annak elszárad a keze.

A kapáláskor, aratáskor megmaradt vizet nem kell kiönteni, hanem hazaérve
meg kell locsolni vele az uborkát, s akkor nagy és egyenes lesz és sok lesz.

Ha a pucok betúr a lakásba, hamarosan meghal valaki.

Csököly, Kuminecz Imre, 1921.

Karácsonyi hiedelmek

Karácsony szentestéjén Csükkölben régen szokásban volt az uritük sütés és fogyasztása. Aki ebből eszik, annak nem lesz a következő évben has-csikarása és nem nyomja meg a lidérc.

A karácsonyi-asztal alá azért kellett szénát tenni, mert Jézus is szénán feküdt a jászolban, s ha ebből adtak a jószágnak, egész évben jól táplált lesz és nem éri rontás. A karácsonyi fenyőből is vittek az istállóba, mert az gyógyító hatással volt az állatokra.

Aki karácsony estéjén élő bogarat tudott fogni és azt bontta egy dobozba vagy a bukszájába, annak egész éven át sok pénze lesz.

Ha az utcán reverendás peppal találkozta, az szerencsétlenséget hozott.

Ha nagy béka megy a szobába, ott állandó veszekedés lesz.

Ha dús hejű lány fésülködés közben megdicsérték, annak el fog menni a haja.

Lucakor

Lucakor nem szabad varrni, mert a tikok fenekét bevarrják s nem lesz jó tojó tyúk abban az évben.

A tavaszi tyúkültetéskor nem volt szabad gubitát vinni az udvarra, mert akkor a tojások hamar elzúpulnak, s nem lesz csirke.

Egyéb.

Újévkor nem volt szabad pénzt kiedni a háztól, mert abban az évben rengeteg kiadása lesz a családnak.

Munkatiltó nap volt a péntek.

Ilyenkor nem volt szabad kenyeret sütni, mert villám csap a házba.

Ugyancsak villámcsap a házba, ha pénteken mosnak és kiteresznek.

Aki az utcán, udvaron borsóra lépett, annak keléses lesz a teste, vagy meg-rontásba esetk, hiszen azért szórta le valaki.

Akinek ég az arca, azt pletykálják, ócsárolják a szomszédok.

A sok túlszentés bosszúságot jelent.

A kismalacot nem ajánlatos megcsodálni idegennek, mert megrontja szénával, s ilyenkor le kell köpni a malacot, hogy meg ne betegedjen, de szűktak szépenvizet is csinálni ellene.

Pistai lány ne legyen olyan gyümölcsöt, ami bésze van növe, mert akkor
ikrei születnek.

Gyümölcsöt nem volt szabad késsel vágni, emmi, mert akkor elszáradt a fája.

Ha tavasszal sok a egerebogár, akkor jó kukoricatermés lesz.

Ha valaki dűglött macskát talált az udvarán, az veszélyt jelentett a
jószágállományra.

Ha éjjel a bútorok pattognak, akkor hamarosan meghal valaki a családban.

Ha főzés közbe kilyukat a fazék, szerencsétlenséget hozza háziasszonyra.

Ha eltörik akirkagyűrű, az hamar el fog válni.

Ha valaki álmában halottal vírgolódik, akkor másnap esőre lehet számítani.

A dörgés, villámlás esetén a fejszét ki kell dobni az udvarra.

Aki a kenyert a sárba dobja, annak elszárad a keze.

A kapáláskor, aratáskor megmaradt vizet nem kell kiönteni, hanem bezaérve
meg kell locsolni vele az uborkát, s akkor nagy és egyenes lesz és sok lesz.

Ha a pucok betúr a lakásba, hamarosan meghal valaki.

Csüköly, Kuminecz Iure, 1921.

Kezdtve a plós anyagba.

Jeles napokhoz és szokásokhoz kötődő hiedelmek.

Karácsonykor

"A karácsonyi asztal egy fehér abrosszal volt leteridve. Azon imakönyvek szoktak lenni, kettő, három is, meg a karácsonfa. Alatta egy köteg széna, meg volt egy kosárba kukorica, egy összekarok só papírba. Ugy, hogy akármennyi jószág vót, a nagyapám mindnek adott belőle karácsony után. A sőt darába elosztotta a szarvasmarháknak; a csirkéknek a kukoricából adott, meg a disznóknak is. Utánna második nap fogta az abroszt és hátrafelé lökte, hogy a baromfi hátra menjen, ne előre az udvaron. A morzsákat így köllött kiszórni az abroszból".

Aprószentekkor

A gyerekek 8-12 fonatú korbáccsal veregették meg a háziakat, főleg a lányokat, hogy egészségesek, frisszek legyenek az ujesztendőbe. Közben mondták, hogy: "Friss légy, egészséges légy, porzsávás ne légy; ha borér künnek vizéért/söréért/ menj, ha vizér künnek, boréért menj.."

Szilveszterkor

Szilveszter este pogácsát sütnek, ahány szeméj van a háznál, annyi szem pogácsába tollat szurnak. Amejjiknek a tolla elégett, a következő évben meghal

Virágvasárnap

A virágvasárnapi barkaszenteléskor hazav^kott barát, - ment a templomból viszik haza-, a nagyapám azt szokta mondani, hogy azt nem kő a lakásba bevinni, hanem -még akkor nádfedeles házak vótak-, az ereszbe betüzte a kár ellen.

András napkor

A régi lányok szokták csinálni, hogy András napkor nem esznek, és akkor megálmodják, hogy ki lesz a vőlegényük,

Más változat szerint: Naponta csak három szemet szabad enni, s akkor álmodják meg a párjukat.

Lucakor

A kotyulófát-amin a gyerekek ültek-karácsony este kellett eltüzelní.

Mások szerint: 13 darabra vágta Luca napkor és az utolsó radabot szenteste égették el.

A disznóöléskor a pörzsölésnél használt piszákfát a háziasszony a tyúkok alá tette, hogy jobb tojók és kótlók legyenek a "tikok", és sok csibe legyen.

"A Komor Mihájnéná történt, -még akkor étt mind a két öreg-. Ment a szomszédasszon, hogy majd a Komor mamát megijeszti Luca este. Ráterített magára egy ágyterített, lepedőt. Osztt elkezdte a tyúkokat piszkálni; de közbe nála vót egy cserépfazékba hamu, fahamu. A tyúkok persze elkezdtek síjogatni, és a Komor mama kiment. Aztán, mikor oda akart érni az olho az a Mariska néni, odavágta elibé a cserépfazekat s a hamu fölszátt; osztán Mariska néni elszökött. A mama meg megijedt, hogy ki vót az, aki a tyúkokat összepiszkáta. Aki elszökött, mikor a hamut ledobta, a botot is edobta és ott hatta..."

A fenti adat nem csak a titokban végzett ~~X~~ varázslatos cselekvés miatt érdekes, de elsősorban azért is, mert e tájon ~~Ugyanakkor~~ jelent/volna/ meg a Luca-alak, mint más archaikus tájon: maszkos alakoskodó, boszorkányos-rémületes lény.

Ugyancsak varázserőt tulajdonítottak a fent említett szenes piszkafának; e praktikának volt olyan változata, hogy az öregasszony vagy maga, vagy egy felemelt kisfiúval "kurkászta ~~X~~ meg a tikok alját" az alábbi varázsszavak kíséretében: Tojttatok, kotyujttatok, tojttatok kottujttatok! /egyéb tájunkon: "Az én tikom toja-toja, Szomszédé csak kota-kota!"/.

Zamárdi, Sebástyén Lajosné, 1899.

Durrogtatás, zajkeltés Ádám-Éva-kor

A pásztorok/kanászok/ durrogtattak, kürtütek szentestén.
A háziak vittek ki nekik kalácsot, bort, némelyek tojást is.

A gyerekek összeálltak este kolomppal, csengőkkel a kápolnánál/Kristóf-kápolna/. Onnan lementek a kastélho és háromszor körülfutották azt. Utána a szakácsné adott nekik egy véka diót, s fejenként egy almát.

- Szántódsomos, Vári János és felesége.

Husvét

Amikor husvátkor a szenteltet/ételszentelményt/ viszik haza, sietnek, hogy aki legelőször hazaér, az végzi be legelőször az aratást.

És amikor megszóllanak a haranagok, meg kell rázni a gyümölcsfákat, hogy bő, jó termés legyen.

A szentel barkát nem szabad bevinni a házba; kitűzik a kertbe, hogy bele ne vágjon az Isten haragja/Ménkü-villám, természeti csapás/.

A szentel tojás háját is kiöntik a kertbe, hogy ott is jó termés legyen.

Szilveszer

Szilveszteri pogánssá. Szilveszterkor sütöttek, tollas pogácsának mondták, s tűztek bele egy tollhegyet/kacsa-libatollat/, s azt tartották, hogy akié elégett /a kemencében/, az abban az évben meghal.

Karácsony/éjféli mise

Azt tartották, hogy, amikor az éfli miséről kimegy a lány, amijjen fiu először megszólítja, férjének ugyanaz lesz a neve.

Lucakor

13 papírra 13 fiunévet felírtak a lányok, és minden nap egyet bedobtak a tűzbe, s amejjik ^{18v} utoljára megmaradt, az lesz a vólegénynek a neve.

Lucakor az asszonynak nem szabad a szomszédba menni, mert akkor elviszik a háztól a szerencsét.

Nem volt szabad Lucakor varrni, kötni, mert bevarrják a tyukok fenekét és akkor nem tvojnak.

Karácsony

Szoktak az asztal alá szénát tenni, kukoricát, hogy a kis Jézuska szamarának legyen mit enni. Ezt ott is hagyták, míg a karácsonyfát le nem bontották.

Keresztelő

Keresztelő után, mikor a keresztanya hazvitte a kisgyereket a házba, belép az ajtón és ezt mondta: "Meghoztuk a megkeresztált báránkyát".

Esküvő

Esküvőkor, mikor az új menyecske hahár, oda tesznek az ajtóba egy seprűt, s meglátja-e, és keresztüllépje. Ha fölveszi, jó ódos lesz az új asszony., ha nem veszi észre, akkor lusta lesz.

Lakodalomkor

Egy pohár vizet is tettek oda a köszöbre és azt fel kellett rugná az új menyecskének, hogy még abban az évben legyen keresztelős./könnyen szüljön az új asszony/.

Az új menyecske tánc után a vőlegény földhöz vágja a tányért, és az ahány darabra törik, megszámozták, hogy annyi gyereke legyen az új párnak.

^aalél

Ha meghalt valaki, azt úgy tudták, hogy férfi vagy nő halt meg, ha kisharanggal csönditettek először, s ha nő halt meg akkor kettő verset húztak, ha férfi, akkor meg három, utána már a nagy és kis-harangot is meghúzták.

Temetéskor a keresztre szoktak akasztani egy régi himzésű ruhát, s azt a papnak ajándékozzák/néhol a kántor is kapott/.

Cédulára irtunk férfi neveket, s a fejünk alá tettük. Ha valamikkel álmodtunk, az lesz a vőlegényünk. Ezt szoktuk Lucakor, meg akvácsnykor is csinálni.

Máskor meg gombócba tették a cédulát, samellik előbb följön, ojan nevü lesz a vőlegény.

Ha kocsonyás tányérba összegyűlt a csont, azt kidobták kutyanak, és amerre elszalad vele, arra felé mentünk féhez.

A nagynénémnél főttünk orjábol levest, aztán minden egyes orjacsontot kiraktuk a tányérra és kitettük. Amejüket előbb elvitte a kutya, az ment előbb férhöz közülünk.

Éféli misérü-karácsonykor-hazaérve vizet huztunk. Aszonta édesanyám, hogy ijjenkor a harmatgyüngye-vizet húzzuk fel, hogy egész évben egészségesek legyünk.

Mikor éféli misérü jöttünk ki, és sűrű csillagos az ég, akkor a következő évben jó kukoricatermés lesz.

"Valamikor sok kódis járt a faluba és azt énekkéte, hogy:
Szent György napján himet varrtam,
Márok napján megvakútam.

Kérdezték tüle, hogy mér? azt mondja, hogy azt nem szabad Szent György napján varrni, mer az Isten megveri azt... Hát én is ugy jártam drága gyerekeim!-Es ezt mindenhol elmondta, ahová csak bement"

"Szent György napján nem jó varrni, mer akkor bevarrjuk a ti-
kok valagát. Meg elmentünk az erdőbe, nárfaágat törkeltünk le.
Aztán kitüzdeltük az istállóajtóba, disznóajtóba, kapura, fára,
mindenhova, hogy a boszorkány meg ne nyomja az emberket, meg
az állatokat.... Hogy ha varrtunk, akkor azt mondták, hogy ha:
Márok napján varrogattam/Szent György napján megvakútam.
Ezért nem szabadott Szent György napján varrni.. Meg Márok
napján sem szabadott, mer a régi kódis azt mondta, hogy var-
rogatott, osztán megvakút. Ugy hallottam a mamámtul"

Pogányszentpéter, Mitnyek Mihályné, 1921,

"Jártak régen a fonóba a lányok; minden lánynak vót udvarlója, s el-el szoktak menni a fonába hozzájuk. Minden lány mellé az udvarlója oda ült; egy lány vót, akinek nem vót udvarlója; ővót keseredve, hogy neki niss. Hát, egy este bemegy ám egy fiatalember, melleje ül. Sokáig odajárt hozzája. Amikor már vége a fonónak, megy ám a fiatalember hozzája, Hogy: gyere velem! itt kinn vana lovam, gyere csak! Föblüzek a ló hátáta. Mennek egy darabig, osztán mongya: Jaj, de szépen süt a holdvilág, Fehér lón jár a halál, /félsze szivem, rózsám?—A lányk mondja, hogy: Én nem félek, mert velem a Szentlélek, meg te is velem vagy! Megen el kezd a fű: Szépen süt a holdvilág, /Fehér lón jár a halál, /Félsz-e szivem, rózsám?—Egen a leány: Én nem félek, Mer velem a Szentlélek, meg te is velem vagy! Mikor közelednek a temető felé megen mondja harmadszor is ezt.. Mikor odaértek a temetőhü, kinyitott a temetőkapu, megának egy sirná, a sir megnyilák; a ló eltünik; a fiatalember belemegy a sirba, és a lánt is beleviszi: gyere velem rózsám! Ujból összement a sir, shugyan előbb vót, s azok meg bent maradtak."

--
"Vót egy ember, ki tartozott a komájának tíz forinttal. Asztánég, a komája mindig zavarza, hogy adja meg má ezt a tíz forintot. Egyszer elharagudott, aszongya: nem bánám, ha az ördög hiná is fuvarba, még annak is elmenne, csak tunná megannyi a forintot. ÁMegy haza a mezőrő az ember kocsival, lóval. A kisajtóba áll egy szép, csinos fekete inges, fekete csokornyaškendős fiatalmeber. Közöntik egymást, s monda nekije, hogy : barátom, maga, ugy hallottem elmenne fuvarba.. Aszongya, el én; még azt is mondtam, hogy ha az ördög hina fuvarba, még annak is elmennék, mer tartozom a kománnak, s azt kőne megannyi. Aszongya, gyűjjön el nekem, mennyié gyűn el?—A zongya tíz forintér. Bemennek az udvarba, kovsira útek, s elmentek. Mikor kiérték a falubü, oda áll egy kutya a lovak elejbe. Aszongya neki a fiatalember: ide hallgasson barátom! amerre ez a kutya megy, maga csak mindig arra menjen, mert ez elvzet oda, ahova engem el kell vinnyi. Mennek, de csak ugy tellett, mintha csak rövid ideje menetek volna. Hát, bemennek egy házho, vannak ott férfiak, adtak a kifogott lovaknak ennyi, innya. Ott megadta a fiatalmeber neki a tíz forintot. Visszamegy az ember, egy évre. De neki csak ugy tetszett, mintha csak másnap lett vóna.. Má a felesége eladta otthon a jószágokat, szénát, mindent, mer hogy az ura eltűnt. Egy évre hát hajja az asszony a kocsi-zörgét és a kapunyitást; ez ojjan, mintha az ő ura gyűnne haza. Kimegy, s látja, hogy az ura, megy az istállóhoz, fogja ki a lovakat.—Az meg nem tudta elképzelni, hogy ebbe a másfél napba mit csinýát az ő felesége? se a jószág, se ennyivaló Megy az ajtóra, de az asszon fét. Az ember kocogtat nekije. Az asszon gonduta, hogy ezktán migis az én uram.

Hát, édes annya, én vagyok, eresszé be! Hát, mit történt, nincs se alom, se jószág, ennyivaló, s az állatok is hová lettek? - Asszonya az asszon: nem eresztem be, mert maga nem az én uram. Dehogy is nem, hisz én vagyok. Bégre bencedte, megülelik egymást, s bemennek a szobába. Mondja nekije, te annya, hova tetted az a sok jószágot, szénát stb. Eladtam, mondta. Hát, hogyan, tennaptó má? Tennenap? hát éppen egy éve eltűntél! Dehogy, csak egy napja, hogy nem voltam itthon. Oszt mondja a feleséginek, hogy neki még el köll menni a plébániára. Hát, mi a dögön, kérdi az asszony? - Ha visszagyűjök, megmondom. Hát, elvitte a plébániára azt az aranykeresztet, ami anaakelőtte az öreg nagyságos úrral/plébénossal/ volt eltemedve, meghátt a pap, és pokóba keritt. - Aztán bevezették az embert; ez az ember, akit vitt, bevezette a szobába, ahol nagy karszékbe ült, s pap. Asszonya nekje, higj vegye ki a nyskából a stollat meg az aranykeresztet. - Szólni nem szótt, csak a fejével intett, hogy ne bántss; asszonta nekije, vegye ki, mer ha nem veszi ki, nem mehet el haza; mpszáj vót neki kivennyi a stollát, meg a keresztet a nyskából. Amikor kivette a keresztet meg a stollát a pap nyakából, az ürdögök megragadták, s vitték a tűzre azt a papot. Aztán még üsszecsomagutatták, adtak szép fehér peppirt eknek a bácsinak; üsszecsomagutatták vele a stollát meg a keresztet is, s asszonták nekivigye el haza s aggya ezt oda az utánna való papnak, és mondja meg nekije, hogy ne ugy viselkedjen, mánt az előtte való pap, mert oda kerül, ahová az. Aggya neki, hogy megismeri ezt a keresztet. - Hát gyge, asszonta az asszonnak, hogy ha visszajövök, akkor megmondom az igazat. - Elment a plébániára; nem akarták bele eresztenyi, mer a naccságos úr, aki utánna lett a főpap, hogy a naccságos úr pihen, nem engedi be; - Őméki pedig avval köll beszélni. ütet engedjék be! Hát, a naccságos úr fölébredt a neszre, hogy hát nem akarták a kisebb papok beengednyi; aztán, mikor beeresztették, odatette elejbe a papirt, keresztet, stollát: tesség naccságos ur, bontsa ezt ki, ezt magának kütték! Mikor meglátja, elsikintja magát: jaj, ez az üregnaccságos úrnak a stóla, keresztje, hogyan fért maga eh. hozzá? Asszonya: megmondom, de csak ugy, hogy titkon tartják, mert ez nem szabad senkinek megmondani maguknak. - Ő elmesélte, hogy ő elment fuvarba, s az ürdögnek is ümegy fuvarba, csakhogy tudja megannyi a komájának a pénzt; hát, asszonya, megverte őtet az Isten, mert az ürdögöt hitta elüször, hogy gyűjjön el, s én el is vittem és bevezetett a naccságos úrho, aki egy füüd. gelet, s addig nem tudtak hozzá férnyi az ürdögök, amig a stolla, meg a kereszt a nyakába vót. Kivetették belőle, s asszonták, hogy hozzam el magulnak, hogy ráismernek-e? és mondjam meg magának, hogy maga ü ne aztat csinájja, amit az a másik megcsinát, már akkor maga is odaüx kebül és másképp gondukodjon. - Evvel elment az ember haza. Felesége má alig várta; mondd meg te aptya, mi az amit nem akarsz nekem megmondanyi

hisz egy év óta má od vagy?!-Ide hāgass/ hátha ennyire rajongsz rajtam, megmondom, de csak ha nem mondog meg senkinek, mer ha ezt megmondod valakinek, akkor én meghalok. s/mer az űrdűg monta neki, hogy meg ne mondja senkinek a papon kívül, mer akkor meghal-. Hāt, csak elmesélte az asszonnak, hol vót, miként vót, mit hozott haza.-Az asszon meg reggel elmesélte, mer elvitte a komájának a tíz forintot,- amíg az ure aludt, s ott elmesélte, hogy az ő ura hun járt, meg minden. Az ember azt mondta, hogy nem mondog ál senkinek; megtagadtad a fogadást, most nézs: Isten veled, űrűkre elmegyek.-Moghāt az ember."

Mesztegnő, Sebestyén, Henger Mária, 1912.